

DOI: 10.7251/GFP1808285S

UDC: 340.142:342.565.2(497.6)

Sudska praksa*Datum prijema rada:*
14. jun 2018.*Datum prihvatanja rada:*
30. jun 2018.*Doc. dr***Marina M.
Simović***sekretar Ombudsmena za
djecu Republike Srpske i
docent na Fakultetu pravnih
nauka Univerziteta „Apeiron“ u
Banjoj Luci***Praksa Ustavnog suda Bosne i
Hercegovine****APSTRAKTNA NADLEŽNOST
Ustavni sud BiH nije nadležan da u apelacionom
postupku razmatra odluku Ustavnog suda Federacije
BiH iz apstraktne nadležnosti.**

Iz obrazloženja:

Odlukom broj AP 2391/07 od 27. novembra 2010. godine (dostupna na www.ustavnisud.ba) Ustavni sud je BiH odbacio kao nedopuštenu apelaciju Vakufske direkcije podnesenu protiv Odluke Ustavnog suda Federacije BiH, broj U 28/06 od 16. maja 2007. godine. U navedenoj odluci (tačka 9) Ustavni sud BiH je ukazao da se „suština apelantovih navoda odnosi na činjenicu da su osporenim Odlukom Ustavnog suda Federacije BiH, broj U 28/06 od 16. maja 2007. godine, proglašene neustavnim odredbe Zakona o prodaji stanova [...] čime je došlo do povrede apelantovih prava koje navodi u apelaciji“.

Ustavni sud BiH je u navedenoj odluci, između ostalog, istakao (tačka 11): „S tim u vezi, Ustavni sud primjećuje da entitetski ustavni sudovi imaju jasno definisanu nadležnost u koju, između ostalog, spada i donošenje odluke da li je određeni zakon u saglasnosti s ustavom entiteta, u konkretnom slučaju s Ustavom Federacije BiH. Zatim, Ustavni sud primjećuje da odluka entitetskog ustavnog suda o usaglašenosti zakona ili drugog opšteg akta s entitetskim ustavom, kao takva, donijeta u domenu njihove ustavne nadležnosti, predstavlja konačan i obavezujući akt, a entitetski ustavni sud je za takva pitanja posljednji autoritet“. Takođe, u tački 12 navedene odluke, Ustavni sud je ukazao „da primjećuje da apelanti kroz apelacionu nadležnost osporavaju odluku Ustavnog suda Federacije BiH iz apstraktne nadležnosti.

Ustavni sud BiH smatra da nije u duhu Ustava BiH i pravnog poretka da kroz apelacionu nadležnost Ustavnog suda dozvoli ispitivanje apelacije kojom se osporava odluka entitetskog suda donesena iz oblasti apstraktne nadležnosti entitetskog ustavnog suda. Ako bi se ispitivala odluka entitetskog ustavnog suda u konkretnom slučaju, to bi značilo da se kroz „apelacionu nadležnost“ Ustavnog suda dozvoli ponovno ispitivanje „ustavnosti“ konačne i obavezujuće odluke entitetskog ustavnog suda, što svakako ne potpada pod nadležnost Ustavnog suda iz člana VI/3.b) Ustava BiH i nikako ne doprinosi pravnoj sigurnosti i vladavini prava. Postupanje Ustavnog suda BiH u konkretnom slučaju, kroz apelacionu nadležnost, značilo bi miješanje Ustavnog suda u nadležnost entitetskih ustavnih sudova. Osim toga, Ustavni sud primjećuje da se situacija osporavanja konačne odluke redovnog suda i situacija kao u konkretnom slučaju - osporavanja odluka Ustavnog suda Federacije BiH kojom je izmijenjen entitetski

zakon, suštinski i sadržajno potpuno razlikuju i *de iure* i *de facto*, jer se radi o dva različita zahtjeva iz dvije nadležnosti Ustavnog suda.“

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 2567/16 od 16. februara 2018. godine)

PRAVO NA LIČNU SLOBODU I SIGURNOST

Postoji kršenje prava iz člana II/3d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5 stav 1 tačka c) Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada su redovni sudovi propustili da navedu konkretne okolnosti koje opravdavaju zaključak da bi puštanje apelanata na slobodu rezultiralo vanrednim okolnostima usljed stvarne (ne apstraktne) prijetnje narušavanju javnog reda u smislu odredaba člana 197 stav 1 tačka g) Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud, prije svega, primjećuje da domaće zakonodavstvo priznaje pojam narušavanja javnog reda kao neposrednu posljedicu nekog krivičnog djela. Dalje, Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud Republike Srpske, prilikom ispitivanja postojanja posebnog pritvorskog razloga iz člana 197 stav 1 tačka g) Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 53/12), ukazao na visinu propisane kazne zatvora za predmetno krivično djelo (kao objektivnog uslova za postojanje tog pritvorskog razloga), te na način kako su se optuženi međusobno dogovarali o izvršenju djela, na koji način su došli do oružja koje su upotrijebili u izvršenju djela, kako će učinjena djela prikriti i sakriti oružje kojim je krivično djelo razbojništva izvršeno. Ukazano je da svojstvo optuženih (pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske) nesumnjivo daje posebnu težinu djelu za koje su optuženi i upućuje na zaključak da se dalji postupak u ovom predmetu ne bi mogao nesmetano voditi ako bi optuženi (među kojima su i apelanti) bili pušteni na slobodu, a imajući u vidu sve navedene okolnosti. Na osnovu navedenog, Vrhovni sud je zaključio da navedene okolnosti predstavljaju vanredne okolnosti koje bi, ukoliko bi apelanti bili pušteni na slobodu, objektivno kao rezultat imale stvarnu prijetnju narušavanja javnog reda.

Ustavni sud ukazuje da, u smislu uspostavljenih standarda organa Evropske konvencije, te shodno citiranom izvještaju OSCE-a, samo postojanje pretpostavke i apstraktno navođenje da bi puštanje na slobodu apelanta moglo dovesti do stvarne prijetnje narušavanju javnog reda - nisu dovoljni, već se moraju navesti konkretne okolnosti koje kao takve nesumnjivo ukazuju na to da će do toga i doći (vidi *Makarov protiv Rusije*, aplikacija broj 15217/07). U konkretnom slučaju, Ustavni sud zapaža da redovni sudovi nisu niti jednim argumentom ukazali da postoji stvarna prijetnja narušavanju javnog reda u smislu navedenih stavova Evropskog suda za ljudska prava, već su, upravo potvrđujući konstataciju iz navedenog izvještaja OSCE-a i stava Ustavnog suda iz Odluke broj AP 3210/15, osporena rješenja o produžavanju pritvora donijeli usredsređujući se na objašnjenje visine zapriječene kazne i načina na koji je krivično djelo počinjeno, umjesto na njegove eventualne buduće posljedice - ako apelantu ne bude produžena mjera pritvora.

U vezi s navedenim, Ustavni sud smatra da je pozivanje Vrhovnog suda na činjenicu da navedene okolnosti predstavljaju vanredne okolnosti koje bi, ukoliko bi apelanti bili pušteni na slobodu, izazvale reakciju građana koja bi mogla dovesti do narušavanja javnog reda, proizvoljno u pogledu postojanja vanrednih okolnosti kao osnova za određivanje pritvora (prema odredbama člana 197 stav 1 tačka g) Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske). Naime, Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud iznio samo pretpostavku da bi puštanje apelanata na slobodu predstavljalo stvarnu opasnost za narušavanje javnog reda, pri čemu je propustio da utvrdi postojanje navedenih okolnosti u vremenu relevantnom za produžavanje pritvora i nije naveo kojim radnjama i dešavanjima će se ostvariti narušavanje javnog reda i mira. Samim tim, prema stavu Ustavnog suda, u potpunosti je izostala analiza okolnosti relevantnih za konkretnu situaciju u pogledu postojanja stvarne prijetnje za narušavanje javnog reda, budući da pretpostavka da će, zbog položaja optuženih, doći do narušavanja javnog reda - sama po sebi nije dovoljna za određivanje pritvora iz ovog pritvorskog razloga.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 1484/18 od 11. maja 2018. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Vojni stanovi

Nije prekršeno pravo apelantica na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine budući da iz obrazloženja osporenih odluka ne proizilazi proizvoljnost u vezi s ocjenom dokaza, utvrđenim činjeničnim stanjem i primjenom materijalnog prava.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud zapaža da iz dostavljene dokumentacije ne proizilazi da su apelantice u postupku u kojem su donesene osporene odluke osporavale da se u konkretnom slučaju radi o stanu iz stambenog fonda bivšeg Federalnog ministarstva odbrane koji je proglašen napuštenim, te da nisu tvrdile da M. R. nije bio nosilac stanarskog prava na predmetnom stanu, niti da su eventualno ukazivale na to da je M. R. iz istog stambenog fonda bivše JNA ili novoformiranih fondova oružanih snaga država nastalih na prostorima bivše SFRJ - stekao novo stanarsko pravo ili pravo koje odgovara tom pravu. Naprotiv, Ustavni sud zapaža da iz dostavljene dokumentacije proizilazi da su apelantice vezano za primjenu člana 3a Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ br. 11/98, 38/98, 12/99, 18/99, 27/99, 43/99, 31/01, 56/01, 15/02, 24/03, 29/03 i 81/09) isključivo ukazivale na to da M. R. ne pripada pravo na povrat predmetnog stana, jer je, po njihovom mišljenju, nakon 19. maja 1992. godine, ostao u oružanim snagama van teritorije Bosne i Hercegovine, konkretno u Vojsci Jugoslavije.

Shodno svemu navedenom, Ustavni sud smatra da u osporenim odlukama, nasuprot tvrdnjama iznesenim u apelacijama, nema elemenata koji ukazuju na proizvoljnost u ocjeni dokaza, u utvrđivanju činjeničnog stanja i primjeni materijalnog prava, konkretno odredbe člana 3a Zakona o prestanku primjene, kada je potvrđeno da je M. R. 30. aprila 1992. godine bio savjestan posjednik predmetnog stana jer nije ostao u oružanim snagama van teritorije BiH nakon 19. maja 1992. godine, već da je u spornom periodu bio pripadnik Vojske Republike Srpske.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 1177/16 od 23. aprila 2018. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Ostvarivanje autorskih i srodnih prava

Ne postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6 stav 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada je predmetni postupak pred organom uprave i redovnim sudovima sproveden uz garancije člana 6 stav 1 ove konvencije i kada u obrazloženju osporenih odluka nema ničega što ukazuje na proizvoljnu primjenu relevantnih propisa na apelantovu štetu.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud zapaža da su organ uprave, odlučujući u upravnom postupku, i redovni sudovi, odlučujući u postupku upravnog spora i postupku preispitivanja sudske odluke, dovoljno jasno i argumentovano obrazložili svoje odluke, dajući za svoje stanovište jasna obrazloženja koja se ni u jednom segmentu ne doimaju proizvoljnim. Naime, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju ne mogu da se prihvate apelantovi navodi o proizvoljnosti u primjeni prava, posebno zato što apelant, osim ponavljanja navoda koje je isticao u tužbi za pokretanje upravnog spora i zahtjevu za preispitivanje sudske odluke koje su sudovi ispitali u osporenim odlukama i dali razloge zašto oni ne mogu da dovedu do drugačijeg rješenja konkretne pravne stvari - nije ponudio bilo kakvu drugu argumentaciju. U tom kontekstu, Ustavni sud zapaža da apelant i u apelaciji ponavlja svoju tvrdnju o tome da su organ uprave i sudovi neosnovano odbili njegov zahtjev za izdavanje dozvole za obavljanje poslova kolektivnog ostvarivanja prava autora na muzičkim djelima - budući da apelantu nije bilo omogućeno da neposredno učestvuje u upravnom postupku i da se izjasni o izvedenim dokazima i utvrđenim činjenicama na usmenoj raspravi. U vezi sa navedenim, Ustavni sud zapaža da je Sud BiH

u postupku upravnog spora i postupku preispitivanja sudske odluke detaljno ispitao ove apelantove navode i dao razloge za svoje zaključke da je predmetni postupak sproveden u skladu sa Zakonom o upravnom postupku („Službeni glasnik BiH“ br. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09 i 41/13), Zakonom o kolektivnom ostvarivanju autorskog i srodnih prava („Službeni glasnik BiH“ broj 63/10) i Pravilnikom o načinu i formi ispunjavanja uslova za davanje dozvole pravnim licima za obavljanje poslova kolektivnog ostvarivanja autorskog i srodnih prava („Službeni glasnik BiH“ broj 44/11).

Dalje, u odnosu na apelantove istaknute prigovore, Ustavni sud zapaža da je Apelaciono vijeće dalo detaljne i jasne razloge zašto je smatralo da je Institut kao upravni organ u okolnostima konkretnog predmeta postupao u skraćenom postupku, a shodno relevantnim odredbama čl. 132 i 140 Zakona o upravnom postupku, pri čemu Ustavni sud, imajući u vidu utvrđeno činjenično stanje i odredbe materijalnog i procesnog prava na kojima su osporene odluke utemeljene, ne nalazi elemente proizvoljnosti u datim obrazloženjima. Naime, Ustavni sud zapaža da je apelant u konkretnom upravnom postupku učestvovao na taj način što je uz zahtjev za izdavanje dozvole priložio dokaze propisane zakonom, te da je dopunio zahtjev na poziv organa uprave, da je organ uprave po službenoj dužnosti pribavio dokaze propisane Zakonom o kolektivnom ostvarivanju autorskog i srodnih prava i Pravilnikom o načinu i formi ispunjavanja uslova za davanje dozvole pravnim licima za obavljanje poslova kolektivnog ostvarivanja autorskog i srodnih prava, zatim, da se u postupku odlučivalo o zahtjevu jedne stranke, a ne više stranaka sa suprotnim interesima, da je apelant koristio propisane pravne lijekove. U vezi s tim, Ustavni sud zaključuje da u takvim okolnostima nije prekršeno apelantovo pravo na pravično suđenje i javnu raspravu - kako je zagantovano članom 6 stav 1 Evropske konvencije.

Takođe, Ustavni sud zapaža da je Apelaciono vijeće u odnosu na apelantove navode da je upravni organ po sopstvenoj ocjeni pribavljao dokaze, a da pri tome apelantu nije dao mogućnost da se izjasni o navedenim dokazima i utvrđenim činjenicama, ispitalo istaknute navode i dalo obrazloženje zašto apelantovi prigovori ne mogu da dovedu do drugačijeg rješenja konkretne upravne stvari, pozivajući se pri tome na čl. 150 i 151 Zakona o upravnom postupku, te relevantne odredbe navedenog pravilnika. U navedenim obrazloženjima Ustavni sud ne nalazi proizvoljnu primjenu procesnog prava. Takođe, suprotno apelantovim navodima da Sud BiH nije dao obrazloženje zašto je odbio neke navode apelantove tužbe, Ustavni sud zapaža da iz osporene presude Suda BiH proizilazi da je sud ocijenio navode tužbe i dao obrazloženja u skladu sa zahtjevima koje postavlja član 6 stav 1 Evropske konvencije u pogledu obaveze sudova da obrazlože svoje odluke..

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 4317/15 od 10. aprila 2018. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Oduzimanje predmeta

Ne postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6 stav 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada u okolnostima konkretnog slučaja nema ništa što bi uputilo na zaključak da je redovni sud proizvoljno utvrdio činjenično stanje i povrijedio materijalni zakon na apelantovu štetu.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud zapaža da je u postupku pred redovnim sudovima na temelju provedenih dokaza, koju činjenicu apelant i ne osporava, utvrđeno da je optuženi oduzeti automobil više puta upotrijebio za izvršenje krivičnog djela za koje je proglašen krivim. Shodno navedenom, radi se o predmetu koji, u smislu člana 74 stav 2 Krivičnog zakona BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14 i 22/15), može biti oduzet i kad nije vlasništvo počinioca krivičnog djela. Stoga, Ustavni sud ne nalazi proizvoljnost u zaključku Suda BiH da, u okolnostima konkretnog slučaja, za donošenje pravilne odluke o oduzimanju predmeta (automobila) koji je, kako to proizilazi iz utvrđenja Suda BiH, bio upotrijebljen za izvršenje krivičnog djela - nije bilo neophodno utvrđivati činjenicu ko je vlasnik vozila, odnosno po kom osnovu se oduzeto vozilo nalazilo kod optuženog. Ovo tim prije što se osporenim odlukama, kako je to eksplicitno propisano

članom 74 stav 2 Krivičnog zakona BiH, „ne dira u prava trećih lica na naknadu štete od učinioaca“, dakle, ne dira se u apelantovo pravo na naknadu štete prema optuženom, bilo da se ovo pravo temelji na nespornom pravu vlasništva na oduzetom automobilu, bilo na pravnom odnosu proisteklom iz ugovora o lizingu.

Nadalje, Ustavni sud zapaža da iz obrazloženja osporenih odluka proizlazi da je Sud BiH ocijenio i drugi uslov iz člana 74 stav 2 Krivičnog zakona BiH, tj. opšti interes i zaštitu morala. Naime, iz obrazloženja osporenih odluka proizlazi da je primarni cilj izrečene mjere bezbjednosti zaštita društva i sprječavanje neovlaštene međunarodne trgovine i prometa opojnih droga i njihovo konzumiranje. S obzirom na to da je u postupku pred redovnim sudovima nesporno utvrđeno da je optuženi u označenom vremenskom periodu u više navrata oduzetim vozilom odlazio na područje Crne Gore i BiH, gdje se sa označenim licima dogovarao o cijeni, načinu isporuke, te prebacivanju opojne droge preko državne granice, te imajući u vidu probleme s kojim su javne vlasti suočene kada ulažu napore u borbi protiv štete koju njihovim društvima nanosi opojna droga koja dolazi iz inostranstva (vidi, *mutatis mutandis*, Evropski sud za ljudska prava, *D. v Ujedinjeno Kraljevstvo* od 2. maja 1997. godine, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-III, str. 791-792, stav 46), ne može se prihvatiti kao osnovana ni apelantova tvrdnja da osporene odluke ne sadrže obrazloženje i u pogledu posebnog uslova iz člana 74 stav 2 Krivičnog zakona BiH koji se odnosi na opštu sigurnost i zaštitu društva.

(*Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 2251/15 od 6. decembra 2017. godine*)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Saslušanje svjedoka

U okolnostima konkretnog slučaja nije povrijeđeno pravo apelanata na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6 stav 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u odnosu na primjenu procesnog i materijalnog prava kada su redovni sudovi primjenom pravila o teretu dokazivanja koje je regulisano odredbama Zakona o parničnom postupku, koje su jasne, nedvosmislene i dostupne, odbili tužbeni zahtjev apelanata, pri čemu su naveli jasna i argumentovana obrazloženja, a u okolnostima konkretnog slučaja ne postoji ni nešto drugo što bi uputilo na zaključak da je primjena prava prilikom donošenja osporenih presuda bila proizvoljna.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi dovoljno jasno i argumentovano obrazložili svoje odluke, dajući za svoj stav jasna obrazloženja koja se ni u jednom segmentu ne doimaju proizvoljnim. Naime, Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi, odlučujući u granicama jasno opredijeljenog tužbenog zahtjeva apelanata, u smislu odredbe člana 2 stav 1 Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 58/03, 85/03, 74/05 i 63/07), odbili tužbeni zahtjev smatrajući da apelanti svoj opredijeljeni tužbeni zahtjev, dakle utvrđenje da je između njih, koje je zastupao advokat, s jedne strane, i tuženih, koje su zastupali predsjednik Vlade Republike Srpske, savjetnik predsjednika Vlade i vladika, s druge strane, zaključeno predmetno vansudsko poravnanja s pravima i obavezama parničnih stranaka navedenih u tužbenom zahtjevu, nisu dokazali shodno odredbama člana 126, u vezi s odredbama člana 123 Zakona o parničnom postupku. Pri tome, Okružni sud i Vrhovni sud su, obrazlažući neosnovanost žalbenih i revizionih prigovora, dakle potvrđujući prvostepenu presudu osim u pogledu troškova postupka, suprotno apelacionim navodima, jasno obrazložili da su apelanti izvedenim dokazima (saslušanjem svjedoka) dokazali da su između punomoćnika apelanata i predsjednika Vlade Republike Srpske i savjetnika predsjednika Vlade Republike Srpske, vođeni razgovori radi rješavanja pitanja o izmještanju predmetnog crkvenog objekta s nekretnine na kojoj apelanti imaju pravo vlasništva, te da tim dokazima nisu uspjeli dokazati da su predsjednik Vlade i njegov savjetnik obavljali razgovore u ime tuženih i da je tokom tih razgovora postignuto vansudsko poravnanje.

Naime, Ustavni sud zapaža da je, s tim u vezi, Vrhovni sud u obrazloženju svoje odluke, konačne odluke u predmetnom postupku, ukazao na odredbe člana 91 stav 4 Zakona o obligacionim

odnosima kojim je propisano da se „ne može bez posebnog ovlaštenja zaključiti ugovor o poravnanju“, te je zaključio da u konkretnom slučaju „ni iz jednog dijela iskaza svjedoka ne proizlazi da su predsjednik Vlade i njegov savjetnik imali ovlaštenje tuženih da u njihovo ime zaključe vansudsko poravnanje koje je predmet preciziranog tužbenog zahtjeva“. Osim toga, Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi jasno ukazali na to da iz izvedenih dokaza proizlazi da vladika, koji bi eventualno mogao zastupati tužene, nije direktno ni učestvovao u razgovorima već ga je svjedok kontaktirao putem telefona, te su shodno tome redovni sudovi zaključili da poravnanje nije ni moglo biti postignuto.

(*Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 4492/14 od 28. septembra 2017. godine*)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU

Postoji kršenje prava na „suđenje u razumnom roku“ kao jednog od elemenata prava na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6 stav 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda jer iz dostavljene dokumentacije proizilazi da je predmetni vanparnični postupak trajao više od 11 godina iako se radi o postupku koji se, po izričitim zakonskim odredbama, smatra hitnim, te da taj postupak nije okončan u roku koji se može smatrati razumnim.

Iz obrazloženja:

Prema konzistentnoj praksi Evropskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda, razumnost dužine trajanja postupka mora se ocjenjivati u okviru okolnosti pojedinog predmeta, vodeći računa o kriterijumima uspostavljenim praksom Evropskog suda, a naročito o složenosti predmeta, ponašanju strana u postupku i nadležnog suda ili drugih javnih vlasti, te o značaju koji konkretna pravna stvar ima za apelanta (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Mikulić protiv Hrvatske*, aplikacija broj 53176/99 od 7. februara 2002. godine, Izvještaj broj 2002-I, stav 38). Evropski sud je dalje ukazao na to da je potrebna naročita marljivost nadležnih vlasti u svim predmetima koji se tiču ličnog statusa i svojstva, a da je ovaj zahtjev naročito važan u državama u kojima domaći zakon propisuje da određeni sudski postupci imaju hitan karakter (vidi, Evropski sud, *Borgese protiv Italije*, presuda od 26. februara 1992. godine, Serija A broj 228-B, stav 18).

Ustavni sud, podržavajući praksu Evropskog suda, podsjeća na to da član 6 stav 1 Evropske konvencije nameće državama ugovornicama dužnost da organizuju svoje pravosudne sisteme na način da sudovi mogu zadovoljiti uslove tog člana, uključujući i obavezu da u predmetima postupaju u razumnom roku (vidi, Evropski sud, *Marinović protiv Hrvatske*, presuda od 6. oktobra 2005. godine, stav 23).

Ustavni sud zapaža da iz dostavljene dokumentacije proizilazi da je apelant predmetni postupak pokrenuo 24. decembra 2003. godine podnošenjem tužbe Osnovnom sudu, te da je spor pravosnažno okončan Presudom Okružnog suda od 26. decembra 2014. godine. Dakle, iz navedenog proizilazi da je predmetni postupak trajao više od 11 godina.

U konkretnom slučaju radi se o radnom sporu pokrenutom radi isplate rente, pa, s obzirom na činjenična i pravna pitanja koja je trebalo riješiti, Ustavni sud smatra da se nije radilo o posebno složenom predmetu - kako u činjeničnom, tako i u pravnom aspektu. Takođe, iz predmeta spora (isplata rente) proizilazi da je u pitanju parnica iz radnog odnosa kojoj, osim značaja koji, bez dileme, ima za apelanta, procesni zakon (član 420 Zakona o parničnom postupku - „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 17/93, 14/94, 32/94, 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 105/08, 45/09 i 49/09) daje poseban značaj - propisujući da pri određivanju rokova i ročišta sud uvijek posebnu pažnju treba obratiti na potrebu hitnog rješavanja radnih sporova. U odnosu na apelantovo ponašanje, Ustavni sud, prije svega, zapaža da iz dostavljene dokumentacije ne proizilazi apelantov doprinos dužini trajanja predmetnog postupka. S druge strane, Ustavni sud naglašava da iz dostavljene dokumentacije proizilazi da je cjelokupan postupak trajao više od 11 godina i da je dužina tog postupka u svakom slučaju *a priori* van razumnog roka i da bi se mogla opravdati samo pod izuzetnim okolnostima, kakve Ustavni sud ne nalazi u konkretnom predmetu, a za šta odgovornost snosi Osnovni sud, pred kojim se, kako

proizilazi iz dostavljene dokumentacije, postupak najduže i vodio, a u manjoj mjeri i Okružni sud.
(*Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 1549/15 od 15. novembra 2017. godine*)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE I PRAVO NA IMOVINU

Došlo je do kršenja prava apelanata na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6 stav 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i prava na imovinu iz člana II/3k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1 Protokola broj 1 uz ovu konvenciju jer se Ministarstvo za pitanje boraca, Ministarstvo finansija i Vlada Federacije BiH, kao organi javne vlasti u konkretnom slučaju, već niz godina ponašaju pasivno i ne preduzimaju adekvatne mjere iz svoje nadležnosti kako bi osigurali da apelanti naplate svoja potraživanja priznata izvršnim odlukama organa uprave.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud primjećuje da navodi iz apelacija ukazuju na to da apelanti vide povredu prava na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6 stav 1 Evropske konvencije usljed neizvršenja rješenja i zaključaka Službe kojim su apelantima priznata određena novčana potraživanja u skladu s odredbama Zakona o pravima boraca boraca i članova njihovih porodica („Službene novine Federacije BiH“ br. 33/04, 56/05, 70/07, 9/10 i 90/17).

Ustavni sud primjećuje da je Vlada Federacije BiH u odgovoru na apelacije navela da je ova vlada 14. decembra 2017. godine utvrdila Prijedlog Budžeta FBiH za 2018. godine u kojem je planirala sredstva za ove namjene. Međutim, Ustavni sud ukazuje da predmetne odluke nisu izvršene već dugi niz godina kao i da u navedenom odgovoru na apelacije nadležna ministarstva i Vlada Federacije BiH nisu obrazložili na koji način, kada bi i kako ta potraživanja mogla biti realizovana, tj. nije konkretizovano u kojem vremenskom okviru apelanti kao imaoci izvršnog naslova mogu očekivati isplatu svojih potraživanja.

Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud se u konkretnom slučaju u cijelosti poziva na obrazloženje iz Odluke broj AP 3783/17, odnosno zaključuje da su i u predmetnim slučajevima povrijeđena prava apelanata na pravično suđenje, kao i pravo na imovinu.

(*Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 3789/17 od 17. januara 2017. godine*)

PRAVO NA PRIVATNI ŽIVOT

Nije prekršeno apelantičino pravo na ugled kao dio prava na privatni život iz člana II/3f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u situaciji kada je u spornim tekstovima izneseno kritičko mišljenje o apelantičinom pokojnom mužu i njegovoj ulozi u istorijskim događajima koji izazivaju interes i pažnju javnosti, a sve to kao kritička reakcija na film koji je o apelantičinom mužu i njegovoj pozitivnoj ulozi u tim događajima snimljen i javno prikazan, te kada su sudovi svojim odlukama uspostavili pravičnu ravnotežu između apelantičinog prava iz člana 8 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i prava novinara na slobodu izražavanja iz člana 10 ove konvencije.

Iz obrazloženja:

Sudovi su u osporenim odlukama zauzeli stav da su navedene sporne izjave vrijednosni sudovi čija se istinitost ne dokazuje, a Ustavni sud takav zaključak prihvata kao pravilan. Što se tiče izjave u tekstu „Hercegovački Schindler“ da je „javna tajna“ da je apelantičin muž „spašavao muslimane“ tako „što im je za naknadu sređivao vize za odlazak na rad u inostranstvo“, Ustavni sud, s obzirom na kontekst u kojem je takva izjava iznesena, takođe prihvata stanovište redovnih sudova da se radi o vrijednosnom sudu. Naime, sporna izjava je data u okviru teksta kojim je kritikovan „selektivan pristup“ događajima o kojima je bilo riječi u spornom filmu i koji je snimljen o apelantičinom mužu i njegovoj vrlo pozitivnoj ulozi u ratnim događajima. U svim ovim spornim izjavama korišten je

prenaglašen i provokativan jezik, ali Ustavni sud smatra da je njihov sadržaj sveukupno u granicama prihvatljive kritike uloge apelantičinog muža, kao osobe kojoj je u filmu data određena važna historijska uloga za zajednicu u kojoj je živio i radio. Ustavni sud smatra da se u takvim okolnostima mora dozvoliti određen prostor za kritički pristup i drugačije viđenje istih historijskih događaja, iako se moraju poštovati određene granice, koje u ovom slučaju, prema stavu Ustavnog suda, nisu prekoračene.

Međutim, Ustavni sud zapaža da su sudovi isti zaključak donijeli i u odnosu na izjavu iznesenu u spornim tekstovima, uključujući i tekst prvotuženog „Neđo daleko od Ljubuškog“ - da je apelantičin muž prije rata „bio saradnik UDBA-e“. U vezi s tim, Ustavni sud ističe da je Evropski sud istakao da „to što se neko nazove fašistom, nacistom ili komunistom, ne može samo po sebi da se izjednači sa činjeničnim stanjem o političkoj pripadnosti tog lica“, već se mora posmatrati sveukupan kontekst u kojem su takve izjave iznesene (presuda Evropskog suda, *Bodrožić*, tačka 52. sa daljnjim referencama). Međutim, u konkretnom slučaju, Ustavni sud zapaža da je prvotuženi ovakvu izjavu zasnovao na dokumentu bivše Službe državne bezbjednosti u kojem je eksplicitno navedeno da je apelantičin muž toj službi „ustupao bezbjednosna interesantna saznanja do kojih je dolazio“. Ovo ukazuje da prvotuženi nije rekao za apelantičinog muža da je „udbaš“ u smislu vrijednosnog suda kojim je želio, kritički, provokativno ili uvredljivo ocijeniti društveno djelovanje apelantičinog muža. Naprotiv, prvotuženi je tu izjavu zasnovao na zvaničnom dokumentu do kojeg je došao i koji je, u sklopu spornog članka i objavio. Stoga Ustavni sud smatra da sudovi ovakvu izjavu nisu pravilno kvalifikovali kada su ocijenili da se radi o vrijednosnom sudu. Međutim, iako se radi o činjeničnoj tvrdnji, Ustavni sud ne može prihvatiti apelacione navode da je prvotuženi trebao izvesti još dokaza o istinitosti takve tvrdnje, budući da je u tekstu objavio službeni dokument na kojem je tu tvrdnju zasnovao. To dalje znači da je takvu izjavu očigledno zasnovao na vjerodostojnom izvoru, zbog čega se sporna izjava ne može smatrati klevetom. Dakle, iako sudovi nisu pravilno kvalifikovali spornu izjavu, ne može se reći da su izveli pogrešan zaključak da ta izjava ne predstavlja klevetu, budući da je za takvu izjavu postojala razumna i dovoljna osnova.

U odnosu na navode koji se tiču drugotuženog, koji je sve sporne članke preuzeo sa drugih portala i objavio i na portalu *poskok.ba*, Ustavni sud smatra potrebnim naglasiti da mediji imaju zadatak da prenose informacije i ideje koje su od javnog interesa, a javnost ima pravo da dobije te informacije. Da nije tako, mediji ne bi mogli izvršavati svoju vitalnu ulogu „čuvara javnog interesa“. U vezi s tim, Evropski sud ističe da bi kažnjavanje novinara zbog prenošenja izjava drugih osoba - ozbiljno ugrozilo doprinos medija debati od javnog interesa i ne bi bilo opravdano, osim ako za to postoje naročito važni razlozi (vidi, Evropski sud, *Jersild protiv Danske*, presuda od 23. septembra 1984. godine, aplikacija broj 15890/89, tačka 35). Takav stav je potvrđen i u kasnijoj praksi, a naglašeno je i to da opšti zahtjev za novinare da se sistematski i formalno distanciraju od sadržaja citata koji može uvrijediti ili izazvati druge ili nanijeti štetu njihovom ugledu - nije pomirljiv sa ulogom medija da daju informacije o tekućim događajima, mišljenjima i idejama (vidi, Evropski sud, *Milislavjević protiv Srbije*, presuda od 4. aprila 2017. godine, aplikacija broj 50123/06, tačka 37, sa daljnjim referencama).

Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zapaža da je u konkretnom slučaju nesporno da drugotuženi nije autor spornih članaka, već da je samo prenio ono što su drugi izjavili o apelantičinom mužu, te da nema ništa što ukazuje da je pri tome postupao zlonamjerno. S obzirom na to da je Ustavni sud već zaključio da su sudovi pravilno uspostavili ravnotežu između prava prvotuženog, kao autora spornog članka na slobodu izražavanja i apelantičinog prava na ugled, isto se mora zaključiti i u odnosu na drugotuženog koji je prenio taj i još dva sporna članka sličnog sadržaja.

(*Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 5204/15 od 13. marta 2018. godine*)

PRAVO NA IMOVINU

Prekršeno je apelantkinjino pravo na imovinu iz člana II/3k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1 Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada su sudovi odbili apelantkinjin tužbeni zahtjev za raskid ugovora o isporuci toplotne energije s tuženim, primjenjujući proizvoljno relevantne propi-

se, zbog čega se ne može zaključiti da je miješanje u apelantkinjino pravo na imovinu bilo „zakonito“ u smislu člana 1 Protokola broj 1 uz ovu konvenciju.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju Vrhovni sud je zaključio da apelantkinja nije dokazala postojanje uslova iz člana 17 stav 3 Zakona o komunalnim djelatnostima („Službene novine Kantona Sarajevo“ br. 31/04 i 21/05). Međutim, Ustavni sud smatra da za takav stav Vrhovni sud nije dao relevantno obrazloženje, zbog čega se ne može zaključiti da je on zasnovan na utvrđenim činjenicama u prvostepenom postupku. U tom postupku, Opštinski sud je na osnovu provedenih dokaza zaključio da postoje tehničke mogućnosti izdvajanja apelantkinjinog stana sa sistema grijanja tuženog. Međutim, s druge strane, Opštinski sud je, kao i Vrhovni, prihvatio mišljenje vještaka po kojem bi došlo do pothlađivanja drugih stanova i smanjenja kvaliteta grijanja u okolnim stanovima. Pri tome su ovi sudovi u obrazloženjima potpuno zanemarili svjedočenja saslušanih svjedoka, od kojih je jedna svjedokinja navela da je tuženi isključio sa svoje mreže jednog korisnika u istoj zgradi zbog toga što nije uredno plaćao naknadu za grijanje od 40 odsto (koja se plaća u slučaju privremenog isključenja sa sistema grijanja, a stan se ne zagrijava). Sudovi su takođe zanemarili i to da je vještak ovakvo mišljenje iznio pod uslovom da apelantkinja ne nastavi grijati svoj stan, zanemarujući činjenicu da je apelantkinja tražila raskid ugovora zato što je smatrala da joj tuženi ne isporučuje dovoljno toplotne energije.

Imajući ovo u vidu, ostaje nejasno na osnovu čega je Opštinski, a zatim i Vrhovni sud, prihvatio zaključak vještaka o mogućem pothlađivanju okolnih stanova u situaciji kada apelantkinja nije tražila isključenje s grijanja generalno, već raskid ugovora s tuženim s ciljem da uvede etažno grijanje putem gasnog sistema koji je instaliran u zgradi u kojoj se nalazi njen stan, i to u situaciji kada tuženi, po sopstvenom nahođenju i bez ispitivanja posljedica po ostale stanove, isključi nekog korisnika zbog neplaćanja. Mogućnost da tuženi tako postupi ukazuje na eventualnu neravnopravnost ugovornih strana koja je zabranjena članom 10 Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“ br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, „Službeni list Republike BiH“ br. 2/92, 13/93 i 13/94 i „Službene novine Federacije BiH“ br. 29/03 i 42/11), o čemu se sudovi nisu izjašnjavali iako je nesumnjivo da su na ove ugovorne odnose primjenjivi opšti principi ovog zakona, na šta eksplicitno upućuje Zakon o zaštiti potrošača u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“ br. 25/06 i 88/15).

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 1820/15 od 20. decembra 2017. godine)

PRAVO NA IMOVINU I PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Prekršeno je apelantično pravo na imovinu iz člana II/3k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1 Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, te pravo na pristup sudu kao dio prava na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6 stav 1 ove konvencije, u situaciji kada je apelantica obavezana da plati puni iznos troškova Pravobranilaštvu Republike Srpske, koje je zastupalo Republiku Srpsku kao tuženu u postupku za naknadu nematerijalne štete koju je apelantica pretrpjela kao žrtva ratnog zločina, kada su ti troškovi procijenjeni u punom iznosu po advokatskoj tarifi, zato što u okolnostima konkretnog slučaja takva odluka suda predstavlja neproporcionalan i pretjeran teret za apelanticu.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud ističe da je apelantica podnijela tužbu u kojoj je istakla tužbeni zahtjev za naknadu nematerijalne štete koju je pretrpjela kao žrtva ratnog zločina. U postupku koji je proveden nesumnjivo je utvrđeno da apelantica ima status logoraša BiH zato što je boravila u logoru u periodu od 11. jula 1992. do 21. maja 1993. godine, međutim, da je njen tužbeni zahtjev zastario budući da je tužbu podnijela 23. maja 2007. godine, a da je rok zastare počeo teći od 19. juna 1996. godine. Takođe, sudovi su zaključili da se duži rok zastare iz člana 377 Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89 i „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04) ne može primijeniti prema tuženoj, već samo prema neposrednom izvršiocu krivič-

nog djela koji je pravnosnažno osuđen. U vezi s tim, Ustavni sud je već u ovoj odluci ukazao da i sam konzistentno zauzima isti stav kada je u pitanju zastarijevanje naknade nematerijalne štete u ovakvom i sličnim slučajevima. Uz to, Ustavni sud ističe da su tačni apelantičini navodi da su u vrijeme podnošenja njene tužbe sudovi u Federaciji BiH usvajali, a sudovi u Republici Srpskoj odbijali takve tužbene zahtjeve. Međutim, kasnije je praksa redovnih sudova u Federaciji BiH izmijenjena, a tome su slijedili i novi stavovi Ustavnog suda, što je već obrazloženo.

Imajući ovo u vidu, te slično zaključku Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Cindrić i dr.*, Ustavni sud smatra da se ne može reći da je apelantičina tužba u vrijeme podnošenja tužbenog zahtjeva protiv tužene „bila lišena ikakvog sadržaja ili očigledno nerazumna“, jer su sudovi u Bosni i Hercegovini o pitanju primjene člana 377 Zakona o obligacionim odnosima na javnu vlast, imali različite pravne stavove (*mutatis mutandis, Cindrić i dr.*, tačka 107). Osim toga, Ustavni sud zapaža da je prvostepeni sud oslobodio apelanticu plaćanja sudske takse, uz obrazloženje da se ona „nalazi u teškoj materijalnoj situaciji, a naročito je cijenio predmet ovog spora kao i vrijednost mjerodavnu za naplatu takse“, te „da bi plaćanjem sudske takse, sredstva iz kojih se apelantica izdržava bila u toliko mjeri umanjena da bi bila ugrožena njena socijalna sigurnost“. Međutim, istovremeno, prvostepeni sud je obavezao apelanticu da tuženoj Republici Srpskoj, koju je zastupalo Pravobranilaštvo Republike Srpske, plati puni iznos troškova suprotne strane u postupku od 3.000,00 KM koji su procijenjeni na osnovu advokatske tarife. U vezi s tim, Ustavni sud naročito ukazuje da se Pravobranilaštvo Republike Srpske finansira iz budžeta Republike Srpske, te da stoga nije u istoj situaciji kao advokat, kao i da puni iznos dosuđenih troškova nije neznatan, naročito s obzirom na apelantičinu finansijsku situaciju na osnovu koje je prvostepeni sud oslobodio apelanticu plaćanja sudske takse. Uzimajući ovo u obzir, kao i specifične okolnosti konkretnog predmeta, naročito činjenicu da je u vrijeme podnošenja tužbe apelantice praksa redovnih sudova u Bosni i Hercegovini u vezi sa primjenom člana 377 Zakona o obligacionim odnosima koji govori o dužem roku zastare bila različita, zbog čega je apelantica mogla očekivati uspjeh svoje tužbe, Ustavni sud smatra da plaćanje punog iznosa troškova postupka koje su sudovi naložili u konkretnom slučaju - predstavlja pretjeran teret za apelanticu, koji nije proporcionalan legitimnom cilju koji se želi postići.

(*Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 1101/17 od 22. marta 2018. godine*)

PRAVO NA SLOBODU KRETANJA I BORAVIŠTA

Nije došlo do povrede apelantovog prava iz člana II/3m) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2 Protokola broj 4 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u situaciji kada su osporena rješenja jasna i obrazložena, odnosno kada je sud dao jasne razloge za opravdanost daljeg trajanja mjera zabrane.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju apelantu je određena mjera zabrane (između ostalog, mjera koju problematizira apelacijom) napuštanja boravišta u granicama van kojih se ne smije udaljavati, a to je Kanton Sarajevo i Opština Istočno Sarajevo.

Iz obrazloženja osporenih rješenja proizlazi da u odnosu na apelanta, kao i na ostala navedena lica, postoje dokazi koji ukazuju na osnovanu sumnju da su počinili krivična djela za koja se terete (što apelant nije ni osporavao). Vršeci kontrolu opravdanosti daljnjeg trajanja izrečenih mjera zabrane u odnosu na apelanta, Kantonalni sud je pobijanim rješenjima naveo da je njihovo trajanje i dalje neophodno, radi uspješnog vođenja krivičnog postupka, što je obrazložio, pozivajući se na relevantne zakonske odredbe. Kantonalni sud je ispitao apelantovu žalbu i žalbene navode koji su skoro identični apelacionim navodima, ali nije našao da je žalba osnovana, za šta je dao kratko i jasno obrazloženje. Stoga, Ustavni sud primjećuje da su mjere zabrane apelantu izrečene u skladu sa zakonom.

Ustavni sud nalazi da su ove mjere određene s ciljem uspješnog, neometanog vođenja krivičnog postupka, odnosno obezbjeđenja prisustva apelanta, što je i redovni sud naveo, pri tome ukazujući na fazu u kojoj je sada postupak i šta je dalje potrebno uraditi, što sigurno, bez obzira na konačan rezultat postupka, opravdava njihovu nužnost u demokratskom društvu, u interesu javnog poretka

i sprječavanja kriminala, te one ne predstavljaju pretjeran teret za apelanta u odnosu na cilj koji se njima želi postići u datoj situaciji. Ovo pogotovo što apelant, osim što ukazuje da sud nije konkretizovao opasnost od bjekstva, nije zapravo ničim ukazao na „pretjeran teret“ koji apelant trpi usljed izrečenih mjera. Osim toga, iz rješenja koje je apelant osporio proizilazi da čim prestanu okolnosti zbog kojih su mjere zabrane određene - sud ih „ukida“, odnosno „ublažava“ kao što je uradio u odnosu na optuženog i svjedoke koje je saslušao, a što dakle, ukazuje da sud zaista vrši provjeru opravdanosti izrečenih mjera i njihovog daljeg trajanja.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 2354/18 od 6. juna 2018. godine)